

۱

شاپرکی های پاسداری
معرفت و ایمان

پژوهشکده تحقیقات اسلامی

شاپیستگی‌های پاسداری

۱. معرفت و ایمان

تهیه‌کننده: پژوهشکه تحقیقات اسلامی

ویراستار: قدرت‌الله فرقانی

صفحه‌آر: حمزه زاهدی

ناشر: زمزم هدایت

چاپ: مرکز چاپ نمایندگی ولی فقیه در سپاه

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۰

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۶۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۰-۸۸-۵۷۴۶-۹۶۴

قم، میدان پلیس، بلوار شهید محلاتی، پژوهشکه تحقیقات اسلامی

فهرست

۷	مقدمه
۹	□ ۱. معرفت و ایمان
۱۲	○ ۱. خداشناسی و خداباوری
۱۵	* ۱. خداشناسی
۱۸	* ۲. توکل
۲۲	* ۳. اخلاص
۲۵	○ ۲. راهنمایشناصی
۲۸	* ۴. پیامبر شناسی
۳۱	* ۵. امام شناسی
۳۶	○ ۳. معرفت به معاد و یاد مرگ
۳۹	* ۶. معادشناسی
۴۲	* ۷. ادای دین و رعایت حقوق دیگران
۴۵	* ۸. اهتمام به خیرات و مبرات

مقدمه

پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای ارزشمند آن، فلسفه تأسیس سپاه پاسداران را تشکیل می‌دهد. کارنامه تابناک سپاه در دفاع از انقلاب و امت اسلامی را فناوری روز و سلاح‌ها و تجهیزات نظامی پیشرفته و مدرن رقم نزد است؛ بلکه آموزه‌ها و توانمندی‌های دینی و معنوی نقش اول را در این عرصه ایفا کرده‌اند و در فضای جدید که جبهه جهاد مقدس به جنگ تمام‌عیار نرم مبدل گشته است پاسداران باید بر حرکت خود بر مبنای بصیرت دینی، تکلیف‌گرایی مبتنی بر فرهنگ والای علوی و عاشورایی عمق و شتاب بیشتری بخشنند.

شايسٽگى هاي پاسدارى، ظرفيت و توانايى يك پاسدار در به كارگيري مجموعه‌اي از قabilite‌ها، توانمندي‌ها و صفات برجسته متکى بر آموزه‌های دینی برای انجام موقفيت‌آميزي و ايفاي نقش برتر خود در پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن است.

نهادينه شدن اين شايسٽگى ها در پاسداران علاوه بر تقويت و ارتقاي سطح كييفي نيز و هادر اجرای مطلوب مأموريت اصلی سپاه، می‌تواند محور اساسی نظمات در مدل تحول و تعالی آينده سپاه باشد. اين شايسٽگى ها، هرچند با توجه به گستره مأموريت سپاه و

نگاه جامع اسلام به یک پاسدار مطلوب بسیار زیاد است لیکن در کارگروه تدوین شایستگی‌های پاسداری پس از اولویت‌بندی و نگاه کاربردی در سه حوزه اعتقادی، اخلاقی و عملی، دوازده شاخص به عنوان اولویت نخست برگریده شد و برای هر یک، معرفه‌ایی به عنوان معیارهای نشانگر هر شاخص، تبیین و سپس برای هر معرف سنجه‌هایی مشخص گردید که در حقیقت نمود عینی و ملاک‌های قابل اندازه‌گیری هر معرف به شمار می‌روند.

این شاخص‌ها و معرف‌ها همگی برگرفته از آموزه‌های دینی و منابع اسلامی؛ اعم از آیات، روایات و رهنمودهای حضرت امام خمینی و مقام معظم رهبری مذکور است.

این شاخص‌ها با علامت (□) در قالب دوازده کتاب جمع‌آوری شده و معرف‌ها با علامت (○) و سنجه‌ها با علامت (*) ذیل هر شاخص تبیین و مستندسازی شده‌اند.

در ضمن، بحث خودارزیابی و محاسبه نفس را در کتابی مستقل با عنوان «درآمدی بر شایستگی‌های پاسداری» مطرح کرده‌ایم تا پاسداران عزیز با مطالعه آن به اهمیت خودسازی و تهذیب نفس پی ببرند و آن را مبنای رشد و تعالی خویش قرار دهند.

در پایان با تشکر از همه پژوهندگان که در سال همت مضاعف و کار مضاعف با جدیت تمام و در فرصت محدود این اثر را به عنوان گام اول در تحقق خواسته‌های فوق پدید آورده‌اند، امیدواریم در پرتو عنایات و الطاف حضرت بقیة‌الله(عج) بتوانیم پاسداران واقعی برای اسلام و انقلاب اسلامی باشیم.

**پژوهشکده تحقیقات اسلامی
نمایندگی ولی فقیه درسپاه**

□ ۱. معرفت و ایمان

تبیین

منظور از ایمان آن است که انسان به خدا، ملائکه، پیامبران، معاد و آنچه از سوی خدا فرود آمده، اعتقاد راسخ پیدا کند و آن را از دل و جان خویش باور داشته باشد و از آن پیروی کند.

مستندات

الف - آیات

۱. قَالَتِ الْأَغْرَابُ أَمَّنَا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلُ الْأَيْمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ. (حجرات: ۱۴)

بادیه نشینان (به رسول خدا) گفتند ایمان آور دیم.
(ای پیامبر! به آنان) بگو: شما ایمان نیاورده اید و لیکن

بگویید اسلام آور دیم و ایمان هنوز در دل شما وارد نشده است.

۲. **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجَلَتْ قُلُوبُهُمْ وَ إِذَا تُبَيَّنَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زادَتْهُمْ إِيمَانًا وَ عَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ.**
 (انفال: ۴-۲)

مؤمنان حقيقی، فقط کسانی هستند که وقتی یاد خداوند به میان آید، دلهایشان از ترس بتپید و وقتی آیات الهی برایشان تلاوت شود، ایمانشان زیادتر گردد.
 آنان که برپروردگار خود توکل می‌کنند.

ب - روایات

۱. امام علیؑ می‌فرماید:

الْأَيْمَانُ مَعْرَفَةٌ بِالْقَلْبِ وَ إِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ وَ عَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ.

ایمان شناختی است با قلب، اقراری است با زبان و عملی است با اندام.

۲. و نیز می‌فرماید:

اَصْلُ الْأَيْمَانِ حُسْنُ التَّسْلِيمِ لِأَمْرِ اللَّهِ.

ریشه ایمان، خوب تسلیم شدن در برابر فرمان خداست.

۱. نهج البلاغه، فیض، حکمت، ۲۱۸، ص. ۱۱۸۶

۲. شرح غرر الحکم، آمدی، ج ۲، ص ۴۱۶، دانشگاه تهران.

ج - رهنمودها

مقام معظم رهبری:

۱. انسان می‌تواند با دو بال علم و ایمان به عروج معنوی نایل آید. چراغ هدایت بشر ایمان او به خدا و تسلیم او در برابر امر و نهی الهی است.^۱
۲. افتخار نیروهای مسلح ما این است که هدف‌های خود را از ایمان عمیق اسلامی الهام گرفته است.^۲

۱. سخنرانی در چهل و دومین مجمع عمومی سازمان ملل، ۱۳۶۶/۶/۳۱.

۲. دیدار با نظمیان، ۱۳۸۵/۸/۲۰.

○ ۱. خداشناسی و خداباوری

مستندات

الف - آیات

۱. وَإِذْ أَخَذَ رُبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ
عَلَىٰ أَنفُسِهِمُ الْسَّتُّ بِرِّكُمْ قَالُوا بَلِّي شَهَدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ. (اعراف: ۱۷۲)

و (به خاطر بیاور) زمانی را که پروردگارت از چلب
فرزنдан آدم، ذریّه آنان را برگرفت و آنها را گواه بر
خویشتن ساخت (و فرمود: آیا من پروردگار شما
نیستم؟ گفتند: آری، گواهی می‌دهیم (چنین کرد تا
مبادا) در روز رستاخیز بگویید: ما از این غافل بودیم (و
از پیمان فطری توحید بی خبر ماندیم)

۲. الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطَمَّئِنُ قُلُوبُهُمْ يَذِكُرُ اللَّهُ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطَمَّئِنُ
الْقُلُوبُ. (رعد: ۲۸)

آنان که به خدا ایمان آورده‌اند و دلشان با یاد خدا
آرامش می‌گیرد. آگاه باشید! که تنها با یاد خدا دلها
آرامش می‌پذیرد.

۳. اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ
الْأَمْرُ بِيَنَّهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدَّ
أَحاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا. (طلاق: ۱۲)

خداؤند کسی است که هفت آسمان را آفرید و از زمین
نیز همانند آن را فرمان او پیوسته در میان آنها نازل
می شود. این برای آن است که بدانید خداوند بر همه
چیز تواناست و این که علم او بر همه چیز احاطه دارد.

ب - روایات

۱. حضرت علی :

أَوْلُ الدِّينِ مَعْرِفَةٌ وَ كَمَالُ مَعْرِفَةِ التَّصْدِيقُ بِهِ وَ كَمَالُ
التَّصْدِيقِ بِهِ تَوْحِيدُهُ وَ كَمَالُ تَوْحِيدِهِ الْإِخْلَاصُ لَهُ.^۱
آغاز دین، شناخت خدا است و نهایت شناخت او،
تصدیق ذات او است و کمال تصدیق او اعتقاد به یکتایی
اوست و انتهای توحید و اخلاص برای اوست.

۲. همان حضرت :

مَعْرِفَةُ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَعْلَى الْمَعَارِفِ.^۲

شناخت خداوند سبحان بالاترین شناختها است.

۳. و نیز می فرماید:

أَصْلُ مَعْرِفَةِ اللَّهِ تَوْحِيدُهُ.^۳

پایه خداشناسی توحید است.

۱. نهج البلاغه، فيض الاسلام، خطبه ۱، انتشارات فيض الاسلام.

۲. غرر الحكم و درر الكلم، ج ۶، ص ۱۴۸، انتشارات دانشگاه تهران.

۳. تحف العقول، ص ۶۵

ج - رهنمودها

امام خمینی^ر:

مباحث مبدأ و معاد و مقاصد ربویّات از ایمان بالله
و کتب و رسول و ملائکه و یوم الآخره، و أهمّ و عمدّه
مراتب سلوک نفسانی و بسیاری از فروع احکام از قبیل
مهماّت صلاة و حج، به این مقصد [توجه دادن فطرت به
کمال مطلق] مربوط است، یا بیواسطه یا باواسطه.^۱

مقام معظم رهبری:

هر گروهی برای اهدافی که به آن ایمان دارد کار کند،
خدای متعال کمک و مددش خواهد کرد. اگر گروهی
مؤمن به خدا باشد، آن وقت در آویختن با آن و شکست
دادنش ده برابر مشکل تر هم می‌شود.^۲

۱. شرح حدیث جنود عقل و جهل، متن، ص ۷۹.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعهٔ تهران، ۱۳۸۱/۱/۱۶.

* ۱. خداشناسی

تبیین

ریشه همه مسائل دینی و مذهبی و نیز پایه بندهی به ارزش‌های اخلاقی در گرو شناخت خداست.

مستندات

الف - آیات

۱. وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْأَنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونَ. (ذاریات: ۵۶)

جن و انسان را نیافریدم جز اینکه مرا عبادت کنند.

چنان‌که در تفسیر آمده است مراد از لِيَعْبُدُونَ، لِيَعْرُفُونَ است یعنی بشناسند مرا.^۱

۲. فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا

نَجَاهُمُ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ. (عنکبوت: ۶۵)

۱. برای نمونه ر. ک. به: تفسیر القرآن الکریم، صدر المتألهین، قم، بیدار، ۱۳۶۶، ش، ج ۴، ص ۲۸۶.

چون به کشتی درآیند، خدا را با اخلاص کامل می‌خوانند
اما همین که خدا آنان را به سلامت به خشکی رساند،
دوباره شرک می‌ورزند.

۳. إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الْعَلَمَاءُ. (فاطر: ۲۸)
از میان بندگان خدا، تنها دانشمندان از او می‌ترسند.

ب - روایات

۱. امام صادق ع:

**مَنْ عَرَفَ اللَّهَ خَافَ اللَّهَ وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ سَخَّتْ نَفْسُهُ
عَنِ الدُّنْيَا.**^۱

کسی که خدا را بشناسد، از (عظمت و هیبت خدا و نیز
مخالفت فرمان) خدا می‌ترسد و کسی که از خدا بترسد،
نفس خود را از دنیا پرهیز می‌دهد.

۲. حضرت علی ع در پاسخ این پرسش که آیا خدایت را
دیده‌ای، فرمود:

مَا كَنْتُ أَعْبُدُ رَبَّا لَمْ أَرُهُ.^۲

پروردگاری را که ندیده‌ام، پرستش نمی‌کنم.

۳. امام صادق ع:

**إِنَّ أَفْضَلَ الْفَرَائِضِ وَ أَوْجَحَهَا عَلَى الْأَنْسَانِ مِعْرِفَةُ الرَّبِّ
وَالْأَقْرَارُ بِهِ بِالْعُبُودِيَّةِ.**^۳

بی‌گمان، برترین و واجب‌ترین وظیفه انسان، شناخت
پروردگار و اقرار به عبودیت است.

۱. بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۳۵۶.

۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۹۸.

۳. بحار الانوار، ج ۴، ص ۵۴.

ج - رهنمودها

امام خمینی^۱:

باید جوانان ما بدانند تا معنویت و عقیده به توحید و
معادر کسی نباشد، محال است از خود بگذرد و در فکر
امت باشد.^۲

مقام معظم رهبری:

اگر ملت ما ایمان به خدا و اتصال به مبدأ ربوبی و غیب را
نداشت، همانی که آنها خواسته بودند، می‌شد؛ یعنی
انقلاب شکست می‌خورد.^۳

۱. صحیفه امام، ج ۳، ص ۳۲۲.

۲. سخنرانی در دیدار با گروه کنیری از آزادگان، ۱۳۶۹/۶/۷.

* ۲. توکل

تبیین

حقیقت توکل، اعتماد و اطمینان به خدای تعالی در همه کارها و فعالیت‌ها است، و این منافات با فراهم کردن اسباب ندارد. اما نباید اسباب را اصل اساسی دانست.

مستندات

الف - آیات

۱. وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بِالْعُمُرِهِ... .

(طلاق: ۳)

و هر که بر خدا توکل کند، خداوند او را کفایت خواهد

کرد، چون خدا، امرش (بر همه عالم) نافذ و جاری است.

۲. وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ. (مائده: ۲۳)

اگر مؤمنید، بر خدا توکل کنید.

۳. ... فَإِذَا عَزْمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ.

(آل عمران: ۱۵۹)

وقتی تصمیم گرفتی، بر خدا توکل کن که خدا توکل کنندگان را دوست دارد.

ب - روایات

۱. پیامبر اکرم ﷺ از جبرئیل پرسید: توکل چیست؟ جبرئیل گفت:

الْعِلْمُ بِأَنَّ الْمُخْلُوقَ لَا يَضُرُّ وَ لَا يَنْفَعُ وَ لَا يُعْطَى وَ لَا يَمْنَعُ وَ
اسْتِعْمَالُ الْيَأسِ مِنَ الْخَلْقِ فَإِذَا كَانَ الْعَبْدُ كَذَلِكَ لَمْ يَعْمَلْ
لَا حَدِّ سِوَى اللَّهِ وَ لَمْ يَرْجُ وَ لَمْ يَخْفَ سِوَى اللَّهِ وَ لَمْ يَطْمَعْ فِي
أَحَدٍ سِوَى اللَّهِ فَهَذَا هُوَ التَّوْكِلُ.^۱

حقیقت توکل علم و آگاهی به این است که مخلوق نمی‌تواند نه زیانی برساند و نه سودی و نه چیزی ببخشد و نه از او باز دارد و دیگر به کار بستن یأس از خلق است. هنگامی که بندۀ خدا چنین باشد جز برای خدا عملی انجام نمی‌دهد و امید و ترس جز به خداوند ندارد و به هیچ کس جز خداوند دل نمی‌بندد. این حقیقت توکل است.

۲. امام علیؑ :

لَا يَصْدُقُ ايمانُ عَبْدٍ حَتَّى يَكُونَ بِمَا فِي يَدِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَوْتَنَ
مِنْهُ بِمَا فِي يَدِهِ.^۲

۱. بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۱۳۸.

۲. شرح غرر الحكم، ج ۶، ص ۴۱۷.

ایمان بnde راست نمی‌شود، مگر این که اطمینان او به آنچه در دست خداوند سبحان است از اعتمادش به آنچه نزد خود اوست بیشتر باشد.

۳. همچنین می‌فرماید:

**مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ ذَلِّلُهُ الصَّعَابُ وَتَسْهِلُتْ عَلَيْهِ الْأَسْبَابُ
وَتَبَوَّءُ الْخَفْضَ وَالْكَرَامَةَ^۱**

هر کس بر خدا توکل کند سختیها برای او آسان و اسباب (رسیدن به اهداف) برای او فراهم می‌شود و در راحتی وسعت و کرامت جای می‌گیرد.

ج - رهنمودها

امام خمینی رهبر انقلاب:

به خدا توکل کنید، از او مدد بخواهید، به درگاه او استغاثه کنید، با او راز و نیاز کنید و همه تلاش و نیروی خود را در این راه روشن به کار بگیرید و خدا با مؤمنان و متوكلان است.^۲

مقام معظم رهبری:

امام خصوصیات ممتاز فردی خیلی داشت؛ اما توفیقات او بالاتر از آن بود که به خصوصیات فردی یک انسان - هرچه هم بالا - متکی باشد... توکل و حسن ظن به خدا داشت. هیچ کاری در نظر او خارج از قدرت الهی نبود.

۱. همان، ج. ۵، ص. ۴۲۵

۲. رهنمودها و انتظارات، ص. ۱۶۴

کارهای بزرگ، حرکتهای عظیم، کندن کوههای راسخ
و جبال را سیات برای او میسور بود؛ چون عقیده داشت
که به خدا متکی است و خدا اورا کمک می‌کند؛ و چون
به خدا توکل داشت، لذا با حسن ظن می‌نگریست.^۱

۱. خطبه‌های نماز جمعهٔ تهران، ۱۳۶۸/۴/۲۳.

* ۳. اخلاص

تبیین

اخلاص به معنای خالص کردن، ویژه کردن، ارادت صادق داشتن است و مخلص کسی است که عبادات و طاعات خود را از هرگونه آلدگی و آمیختگی به غیر خدا خالص کرده، انگیزه‌ای جز تقرب به درگاه خداوند ندارد.

مستندات

الف - آیات

۱. فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَا مُكَرِّهَ الْكَافِرُونَ. (غافر: ۱۴)

خدار بخوانید، در حالی که تنها برای او در دین اخلاص می‌ورزید، اگر چه کافران را ناخوش آید.

۲. وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُكْمًا... (بیت: ۵)

و [اهل کتاب] فرمان نیافته بودند جز اینکه خدا را بپرستند، و در حالی که به توحید گراییده‌اند دین [خود] را برای او خالص گردانند.

۳. إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا
لَهُ الدِّينَ. (زمر: ۲)

ما این کتاب را به راستی بر تو نازل کردیم پس خدا را
بپرست و دین خود را برای او خالص گردان.

ب - روایات

۱. امیر المؤمنین علیؑ :

تَصْفِيهُ الْعَمَلِ خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ.

پاک کردن عمل [از ناخالصی‌ها] از عمل ارزشمندتر است.

این روایت بر اهمیت و ارزشمندی اخلاص در عمل توجه دارد.

۲. امام صادق عؑ :

لَا يَصِيرُ الْعَبْدُ عَبْدًا خَالِصًا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّىٰ يَصِيرَ الْمَدْحُوُ
الذُّمُّ عِنْدَهُ سَوَاءً....^۲

انسان، بنده خالص خدای بزرگ نمی‌شود تا اینکه تعريف و تکذیب (دیگران) در نظرش یکسان باشد.

۳. امام علیؑ :

الْأَخْلَاصُ أَعْلَى الْإِيمَانِ.^۳

اخلاص بالاترین مرتبه ایمان است.

۱. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۹۰.

۲. همان، ج ۷۳، ص ۲۹۴.

۳. شرح غرر الحكم، ج ۷، ص ۹۰۱.

ج - رهنمودها

مقام معظم رهبری:

۱. وظایف یک فرد مسلح در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی فرآگرفتن خوب انصباط خوب آمادگی همیشگی و اخلاص و صفا و نورانیت معنوی است.^۱

۲. عزیزان من! اخلاص چیز خیلی مهمی است؛ اخلاص را فراموش نکنید. هر کاری می‌کنید با اخلاص باشد. اخلاص؛ یعنی هیچ اندیشه دیگری را جز انگیزه الهی و رضای پروردگار و انجام مأموریت و مسئولیت خدایی، وارد نکنید. این معنایش اخلاص است.^۲

۱. دانشکده افسری، ۱۳۸۷/۷/۲۸.

۲. دیدار با فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶/۶/۲۶.

○ ۲. راهنمایشناصی

تبیین

هدف از خلقت انسان در عالم ماده این است که او با سیر اختیاری به کمال برسد و سرنوشتش را با اختیار خود رقم برند. طبیعی است که انسان بدون راهنمای نمی‌تواند این راه پرپراز و نشیب را طی کند، پس باید از طرف خداراهنمایی به او نشان داده شود، تا با پیروی از او، به سعادت برسد؛ راهنمایی شایسته، مطمئن و مرتبط با عالم غیب.

مستندات

الف - آیات

۱. **ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلًاٰ تَنَزَّلُوا.** (مؤمنون: ۴۴)

سپس پیامبران را پشت سر هم فرستادیم.

۲. **رُسُلًاٰ مُّبَشِّرُينَ وَمُنذِرِينَ لَنَّا لَيْكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ.** (نساء: ۱۶۵)

پیامبرانی بشارتدهنده و بیمدهنده (فرستادیم) تا برای مردم بر خداوند حجّتی بعد از (آمدن) پیامبران نباشد.

۳. إنما أنت مُنذِرٌ وَ لَكُلُّ قَوْمٌ هَادِ. (رعد: ۷)

همانا تو بیمدهنده‌ای (پیامبری) هستی و برای هر قومی هدایتگری است.

ب - روایات

۱. امام صادق ع در پاسخ مرد کافری که پرسید به چه دلیل وجود پیامبران را ثابت می‌کنید، فرمود:

إِنَّا لَمَا أَتَيْنَا أَنَّ لَنَا خَالِقًا صَانِعًا مُتَعَالِيًّا عَنَّا وَعَنْ جَمِيعِ مَا خَلَقَ
وَ كَانَ ذَلِكَ الصَّانِعُ حَكِيمًا لَمْ يَجُزُّ أَنْ يَشَاهِدَهُ خَلْقُهُ وَ لَا يُلَأِّ
مِسْوَهُ وَ لَا أَنْ يُبَاشِرُهُمْ وَ يُبَاشِرُهُمْ وَ يُحَاجِّهُمْ وَ يُحَاجِّهُهُ
ثَبَّتَ أَنَّ لَهُ سُفَراً فِي خَلْقِهِ وَ عِبَادِهِ يَدْلُو نَهْمَهُمْ عَلَى مَصَالِحِهِمْ
وَ مَنَافِعِهِمْ وَ مَا يَبْقَأُهُمْ وَ فِي تَرْكِهِ فَنَاؤُهُمْ^۱

وقتی ما ثابت کردیم دارای آفریننده و سازنده‌ای هستیم که بسیار برتر و منزه‌تر از ما و جمیع موجودات است و او حکیم است و مخلوقات نمی‌توانند او را مشاهده کنند و نه لمس نمایند و نیز نمی‌شود که او با مخلوقات مباشر باشد و مخلوقات هم نمی‌توانند با او مباشر باشند همچنان که امکان گفت و گو و مجاجه بین او و آفریده‌های است، پس ثابت می‌شود که دارای سفیرانی در میان مخلوقات و بندگانش می‌باشد که آنها را به مصالح و منافعشان راهنمایی کند؛ مصالحی که بقای آنها وابسته به آن و ترکش موجب فنای ایشان است.

۲. همان حضرت ﷺ:

لَوْبِقِيَّةِ الْأَرْضِ بِغَيْرِ إِمَامٍ لَسَاخَتْ^۱.

اگر زمین بدون امام ﷺ بماند، فروخواهد رفت.

۳. همان حضرت ﷺ:

لَوْكَانَ النَّاسُ رَجُلُينِ لَكَانَ أَحَدُهُمَا الْأَمَامُ وَقَالَ: إِنَّ اخْرِيَّ مِنْ
يَمُوتُ الْإِمَامُ لِئَلَّا يَحْتَجُّ أَحَدٌ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنَّهُ تَرَكَهُ بِغَيْرِ
حُجَّةٍ لِلَّهِ عَلَيْهِ.^۲

اگر مردم زمین تنها دو نفر باشند، یکی از آن دو، امام است و فرمود: آخرين کسی که بمیرد، امام است تا کسی بر خدای عزوجل احتجاج نکند که خداوند او را بدون حجت و اگذاشته است.

ج - رهنمودها

مقام معظم رهبری:

انسان برای زندگی کردن و حرکت کردن به سمت هدفهای ارزنده و والا، به راهنمای احتیاج دارد. انسانی که راهنمایی شده باشد و به راهنماییان الهی پشت بکند، زندگی شایسته انسانی و الهی را پیدا خواهد کرد.^۳

۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۵۲، نشر فرهنگ اهل بیت ﷺ.

۲. همان، ص ۲۵۴، نشر فرهنگ اهل بیت ﷺ.

۳. سخنرانی در اجتماع بزرگ مردم بوشهر، ۱۰/۱۱/۱۳۷۰.

* ۴. پیامبرشناسی

تبیین

مسئله «نبوت» مانند «توحید»، از اصولی است که تمامی ادیان الهی به آن، معترف و معتقدند و یکی از مبانی اعتقادی آنها به حساب می‌آید.

مستندات

الف - آیات

۱. لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًاٍ بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ.... (حدید: ۲۵)

به راستی پیامبران خود را با دلایل آشکار روانه کردیم
و با آنها کتاب و میزان را فرود آورده‌یم تا مردم به انصاف
به پا خیزند (و برای تحقق قسط و عدل و انصاف
قیام کنند).

۲. آمنَ الرَّسُولُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ رِّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّ أَمَنَ
بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفْرُقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْ رُسُلِهِ.
(بقره: ۲۸۵)

رسول خدا به آنچه از سوی پروردگارش به نزد او فرستاده شده، ایمان آورده و مؤمنان همگی به خدا و فرشتگان و کتابها و فرستادگانش ایمان آورده‌اند (و می‌گویند): ما میان هیچ یک از پیامبران او فرق نمی‌گذاریم.

۳. وَلَقَدْ يَعْثَنَافِي كُلُّ أُمَّةٍ رَسُولًا... (نحل: ۳۶)
همانا مادر میان هر امتی رسولی را مبعوث کردیم.

ب - روایات

۱. امام موسی کاظم ﷺ:

إِنَّ اللَّهَ عَلَى النَّاسِ حُجَّتَيْنِ، حُجَّةً ظَاهِرَةً وَ حُجَّةً باطِنَةً،
فَامَّا الظَّاهِرَةُ فَالرُّسُلُ وَالأنْبِياءُ وَ الْأُمَّةُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَ امَّا
الْبَاطِنَةُ فَالْعُقُولُ.^۱

خداؤند دو حجت بر مردم دارد، حجتی ظاهری و حجتی باطنی، حجت ظاهری همان رسولان و پیامبران و امامان [ؑ] می‌باشد و حجت باطنی، عقل‌های مردم است.

۲. امیر المؤمنان علی [ؑ]:

وَاقْتَدُوا بِهِدْنِي نَبِيِّكُمْ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ الْهُدَى وَ اسْتَوْا بِسْتَهِ فَإِنَّهَا
أَهْدَى السُّنَنِ.^۲

۱. بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۳۷

۲. نهج البلاغه، خطبه ۱۰۹

هدایت و راهنمایی پیامبر خود را پیروی کنید که راهنمایی او بالاترین راهنمایی است؛ و به سنت و طریقه او رفتار نمایید، زیرا طریقه او هدایت‌کننده‌ترین سنت‌ها و روش‌ها است.

ج - رهنمودها

امام خمینی^{ره} :

باید جوانان روحانی و دانشگاهی قسمتی از وقت را صرف کنند در شناخت اصول اساسی اسلام که در رأس آن توحید و عدل و شناخت انبیای بزرگ، پایه‌گذاران عدالت و آزادی است.^۱

مقام معظم رهبری:

انبیاء مظہر اقتدار پروردگار در میان بشر بودند.^۲

۱. صحیفه امام، ج ۳، ص ۳۲۲.

۲. به مناسبت عید غدیر خم، ۱۳۷۴ / ۲ / ۲۸.

* ۵. امام‌شناسی

تبیین

خداؤند متعال مسئولیت هدایت امت اسلامی را پس از پیامبر اکرم ﷺ بر عهده امامان معصوم ﷺ قرار داده و خود، آنان را برای این امر مهم انتخاب و نصب فرموده است. ابلاغ این نصب به عهده پیامبر اکرم ﷺ نهاده شده^۱ و برای تفهیم عظمت آن، عدم ابلاغش را به منزله عدم انجام رسالت بیست و سه ساله آن حضرت دانسته است.

مستندات

الف - آیات

۱. أَنَّمَا وَلِيْكُمُ اللَّهُ وَرَسُوْلُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقْيِمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكُوْهَ وَهُمْ رَاكِعُونَ. (مائدہ: ۵۵)

۱. چنان‌که آیه ۶۷ سوره مائدہ (آیه بлаг) به آن اشاره دارد.

سرپرست و رهبر شما تنها خدا و پیامبر او، و آنها که ایمان آورده‌اند می‌باشند آن کسانی که نماز را به پا می‌دارند و در حال رکوع، زکات می‌دهند.

۲. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطْبِعُوا اللَّهَ وَاطْبِعُوا الرَّسُولَ وَأُولَئِكُمْ مِنْكُمْ: (نساء: ۵۹)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خدا را اطاعت کنید و پیامبر و صاحبان امر را اطاعت کنید.

۳. وَ اذْ اشْتَلَى إِبْرَاهِيمَ رَبِّهُ بِكَلَمَاتٍ فَاتَّهَمَنَّ قالَ أَنِي جاعلُكَ لِلنَّاسِ امَاماً قالَ وَ مِنْ ذُرْيَتِي قالَ لَا يَنالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ.

(بقره: ۱۲۴)

و (به خاطر بیاورید) هنگامی را که خداوند ابراهیم را با وسائل گوناگونی آزمود و او بخوبی از عهده آزمایش برآمد. خداوند به او فرمود: من تورا امام مردم قرار دادم. ابراهیم گفت: آیا از دودمان من نیز به این مقام می‌رسند؟ خداوند فرمود: پیمان من (مقام امامت) به ستمکاران نمی‌رسد. (و تنها آن دسته از فرزندان تو که معصوم باشند، شایسته این مقام هستند)

ب - روایات

۱. پیامبر گرامی اسلام :

أَنِي تارِكٌ فِيْكُمُ الْقِلَمِينِ كِتَابَ اللَّهِ وَعَتْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي وَأَنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرُقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْحَوْضَ مَا نَتَسَكُّتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضْلُّوا.^۱

۱. بحار الانوار، ج ۲، ص ۲۲۶.

من دو چیز گرانبها را بین شما می گذارم، کتاب خدا و
عترت خود یعنی اهل بیتم را، و این دو هرگز از هم جدا
نمی شوند تا اینکه بر سر حوض کوثر بر من وارد شوند؛
مادامی که شما به این دو تمسّک جویید هرگز گمراه
نخواهید شد.

۲. امام سجاد علیه السلام به نقل از پیامبر صلوات الله علیہ و آله و سلم :

... لَوْ أَنْ عَبْدًا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِعَمَلٍ سَبْعِينَ نَيْمًا مَا قَبْلَ اللَّهُ
ذِلِكَ مِنْهُ حَتَّىٰ يَلْقَاهُ بِوِلَايَتِي وَوِلَايَةِ أَهْلِ بَيْتِي.^۱
اگر بندهای در روز قیامت عمل هفتاد پیامبر را بیاورد،
خداؤند از او قبول نمی کند مگر خدا را ملاقات کند به
ولایت من و اهل بیتم.

۳. امام صادق علیه السلام :

نَحْنُ الَّذِينَ فَرَضَ اللَّهُ طَاعَتَنَا لَا يَسْعُ النَّاسُ إِلَّا مَعْرِفَتَنَا وَ لَا
يَغْدِرُ النَّاسُ بِجَهَائِنَّا، مَنْ عَرَفَنَا كَانَ مُؤْمِنًا وَ مَنْ أَنْكَرَنَا كَانَ
كَافِرًا وَ مَنْ لَمْ يَعْرِفْنَا وَ لَمْ يُنْكِرْنَا كَانَ ضَالًّا حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَى
الْهُدَىٰ الَّذِي افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ مِنْ طَاعَتَنَا الْوَاجِبَةِ فَإِنْ يَمْتَعِ
عَلَىٰ ضَلَالِهِ يَعْمَلُ اللَّهُ بِهِ مَا يَشَاءُ.^۲

ما کسانی هستیم که خداوند اطاعت ما را واجب کرده
است مردم نسبت به معرفت ما در وسعت نیستند

۱. همان، ج ۲۷، ص ۱۷۲

۲. همان، ج ۳۲، ص ۳۲۵

(باید ما را بشناسند) و در جهالتshan نسبت به ما، معدور نیستند. کسی که ما را بشناسد مؤمن است و کسی که ما را انکار کند کافر است و کسی که ما را نشناسد و ما را انکار نکند، گمراه است تا برگرد به هدایتی که خدا بر او واجب کرده از اطاعت واجب ما پس اگر در همان گمراهی اش بمیرد، خداوند آنچه بخواهد با او می‌کند.

ج - رهنمودها

امام خمینی^۱:

۱. و بعد از رسول اکرم کسی افضل از او در هیچ معنایی نیست و نخواهد بود. لکن در مراتب بعد هم که باید این امت هدایت بشود، پیغمبر اکرم که از دنیا می‌خواست تشریف ببرد، تعیین جانشین و جانشینها را تا زمان غیبت کرد، و همان جانشینها، تعیین امام امت را هم کردند، به طور کلی این امت را به خود و انگذاشتند که متحیر باشند، برای آنها امام تعیین کردند،

^۱ رهبر تعیین کردند.

۲. باید مملکت اسلامی به پیغمبر اسلام و ائمه اسلام اقتدا بکنند.^۲

۱. صحیفه امام، ج ۱۱، ص ۲۲.

۲. همان، ج ۸، ص ۴۹.

مقام معظم رهبری:

ماها کمتر از آن هستیم که بتوانیم در حریم معرفت این
بزرگواران وارد بشویم ما به قصور و حقارت خودمان
معترضیم همه ائمه این طور بودند و این (امام حسین علیه السلام)
بزرگوار بیش از بقیه ائمه علیهم السلام شایسته این توصیف
و تجلیل است.^۱

۱. دیدار با جمیعی از فرماندهان سپاه و کمیته، ۱۳۶۹/۱۱/۲۹.

○ ۳. معرفت به معاد و یاد مرگ

مستندات

الف - آیات

۱. أَنَّا خَافْنَا مِنْ رِبْنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا. (انسان: ۱۰)

ما از پروردگارمان می ترسیم در آن روزی که عبوس و سخت است!

۲. إِلَيْنُّا يُطْهِنُ الْكُفَّارُ هُمْ مَعْوُثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ. (طففين: ۴ و ۵)

آیا آنها گمان نمی کنند که برای روزی بزرگ برانگیخته خواهند شد؟

۳. قُلْ يَتَوَفَّكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وَمَلِكُ كُلِّ شَيْءٍ إِلَى رَبِّكُمْ
تُرْجَعُونَ. (سجده: ۱۱)

بگو: فرشته مرگ که بر شما گمارده شده، جانتان را می ستاند، آنگاه به سوی پروردگارتان بازگردانده می شوید.

ب - روایات

۱. پیامبر اکرم ﷺ :

أَكْثِرُوا ذِكْرَ الْمَوْتِ فَمَا مِنْ عَبْدٍ أَكْثَرَ ذِكْرَهُ إِلَّا أَحْبَيَ اللَّهُ قَلْبُهُ وَ
هُوَ أَنْعَمٌ عَلَيْهِ الْمَوْتُ.

مرگ را فراوان یاد کنید زیرا هیچ بنده‌ای آن را بسیار یاد نکرد مگر این که خداوند دلش را زنده گردانید و مردن را بر او آسان ساخت.

۲. همان حضرت ﷺ :

أَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَادِمِ الْلَّذَّاتِ: فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا هَادِمُ
الْلَّذَّاتِ؟ قَالَ: الْمَوْتُ فَإِنَّ أَكْيَسَ الْمُؤْمِنِينَ أَكْثُرُهُمْ ذِكْرًا
لِلْمَوْتِ وَأَشَدُهُمْ لَهُ اسْتِعْدَادًا.^۲

پیامبر فرمود از ویران کننده خوشی‌ها فراوان یاد کنید. عرض شد یا رسول الله ویران کننده خوشی‌ها چیست؟ فرمود: مرگ، زیرک ترین مؤمنان کسی است که مرگ را بیشتر یاد کند و برای آن آماده‌تر باشد.

۳. امام علی ع :

مَنْ ذَكَرَ الْمَوْتَ رَضِيَ مِنَ الدُّنْيَا بِالْيَسِيرِ.^۳

کسی که یاد مرگ کند به کم دنیارضایت می‌دهد.

۱. میزان الحكمه، ج ۹، ص ۲۴۶، دفتر تبلیغات.

۲. همان.

۳. همان، ص ۲۴۵.

ج - رهنمودها

امام خمینی^۱:

اگر انسان باورش آمد که یک مبدئی برای این عالم هست، و یک بازخواستی برای انسان هست در یک مرحله بعد، مردن فنا نیست، مردن انتقال از یک نقص به کمال است؛ اگر این را باورش بباید، این انسان را نگه می‌دارد از همه چیزها، از همه لغزشها.^۲

مقام معظم رهبری:

وقتی انسان می‌داند که مرگ عبارت از عروج به ملکوت الهی و پیوستان به ارواح اولیاست چه اهمیت می‌دهد که کی این مرگ فرابرسد؟ مرگ برای او عبور از یک مرحله است «وقت مردن آمد جستن ز جو» انسان حرکتی از جوی می‌کند هر چه هست در یک لحظه است بعد نعیم بی‌بديل و بی‌مثال الهی است.^۳

۱. تفسیر سوره حمد، متن، ص ۱۰۷.

۲. دیدار با فرماندهان سپاه، ۱۱/۱۸/۱۳۷۰.

* ۶. معادشناسی

تبیین

از مجموع آیات قرآن، در حدود ۱۴۰۰ آیه، به معاد و خصوصیات آن اشاره دارد که این خود بیانگر اهمیت آن است و ضرورت شناخت این اصل اعتقادی را ماضعف می‌کند.

مستندات

الف - آیات

۱. اَفَحَسِبُتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبْثًا وَ اَنْكُمْ اَلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ.

(مؤمنون: ۱۱۵)

آیا گمان کردید شما را بیهوده آفریده‌ایم و به سوی ما باز نمی‌گردید؟

۲. وَ مَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَ لَعِبٌ وَ اَنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهُ
الْحَيَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ. (عنکبوت: ۶۴)

این زندگی دنیا جز سرگرمی و بازی نیست و به درستی که حیات آخرت، زندگی است اگر بدانند.

۳. رِجَالٌ لَا تُلْهِمُهُمْ تِجَارَةٌ وَلَا يَعْنِي عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَاقْتَالُ الصَّلَاةِ وَإِيَّاتِ
الزَّكَاةِ يَخْافُونَ يَوْمًا تَقْلِبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ. (نور: ۳۷)
مردانی که نه تجارت و نه معامله‌ای آنان را از یاد خدا و
برپاداشتن نمازوادای زکات غافل نمی‌کند آنها از روزی
می‌ترسند که در آن، دلها و چشم‌ها زیر و رو می‌شود.

ب - روایات

۱. حضرت علیؑ :

عَجِبْتُ لِمَنْ أَنْكَرَ النَّشَاءَ الْأُخْرَةَ وَهُوَ يَرَى النَّشَاءَ الْأُولَى.^۱
تعجب می‌کنم از کسی که نشأت آخرت را نکار می‌کند،
در حالی که دنیا را می‌بیند!

۲. و نیز آن حضرت ﷺ :

طَوَبِي لِمَنْ ذَكَرَ الْمَعَادَ وَعَمِلَ لِلْحِسَابِ وَقَنَعَ بِالْكِفَافِ وَ
رَضِيَ عَنِ اللَّهِ.^۲

خوشابه حال کسی که معاد را به یاد آورد، برای
روز حساب کار کند و به حد کفاف قانع و از خداوند
خشندید باشد.

ج - رهنمودها

مقام معظم رهبری:

۱. آن کسی که به خدا، قیامت، حضور در برابر پروردگار،
زندگی پس از مرگ، شهادت و توکل معتقد است، در

۱. غرر الحكم، ترجمه محمد علی انصاری، ص ۴۹۳، ۴۹۳، صحافی آرمان.

۲. نهج البلاغه، فیض الاسلام، ص ۱۱۰۸، حکمت ۴۱.

دنیا به گونه‌ای عمل می‌کند، و کسی که فاقد این جهان‌بینی است، طور دیگر رفتار می‌کند.^۱

۲. باید یاد خدا و مرگ و سؤال الهی و محاسبه الهی را زیاد نبریم.^۲

-
۱. سخنرانی در مراسم بیعت نماینده امام در ارتش، وزیر دفاع، فرماندهان و پرسنل منتخب نیروهای سه‌گانه و وزارت دفاع ۱۳۶۸/۰۳/۱۸.
 ۲. راهبردهای اساسی خدمتگزاری به مدیران نظام اسلامی، ص ۱۱۰ و ۱۰۹.

* ۷. ادائی دین و رعایت حقوق دیگران

تبیین

در اسلام دادن و گرفتن قرض در صورت نیاز جایز است و برای کسی که به برادران دینی خود قرض می‌دهد ثواب‌های زیادی شمرده شده است و مستحب است مؤمنین قرض گیرنده به وقت، ادائی دین خود نمایند تا این سنت حسنی در جامعه رواج و رونق بیشتری پیدا کند.

مستندات

الف - آیات

۱. فَإِنَّمَا الْيَتِيمَ فَلَا تَنْهَرْ ۝ وَ إِنَّمَا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۝ وَ إِنَّمَا يُنِيمُهُ
رِبُّكَ فَحَدَّثْ. (ضحی: ۹-۱۱)

پس یتیم را میازار و فقیر را از خود مران و نعمتهای پروردگارت را بازگو کن.

۲. لَوْلَا يَنْهَا هُمُ الْرَّبَائِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْأَنْثَمَ وَأَكْلِهِمُ
السُّجْنَتَ لِعِسْنَ ما كَانُوا يَصْنَعُونَ. (مائده: ۶۳)

چرا دانشمندان نصارا و علمای یهود، آنان را از سخنان
گناهآمیز و خوردن مال حرام نهی نکردند؟! چه زشت
است عملی که انجام می دادند.

ب - روایات

۱. رسول گرامی اسلام ﷺ :

مَنْ حَبَسَ عَنْ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا مِنْ حَقِّهِ حَرَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَرَكَةَ
الرِّزْقِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ.^۱

هر کس چیزی از حقوق برادر مسلمانش را از او باز دارد،
خداآوند برکت روزی را بر او حرام می کند، مگر اینکه
توبه کند.

۲. امام صادق ع :

تَرْمِكُ الْحُقُوقِ مَذَلَّةً.^۲

پایمال کردن حقوق دیگران سبب خواری انسان است.

۳. و نیز همان حضرت ع :

مَا عِدَّ اللَّهُ بِشَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ أَدَاءِ حَقَّ الْمُؤْمِنِ.^۳

خداآوند به چیزی برتر از ادائی حق مؤمن عبادت نشده
است.

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۳۷

۲. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۲۴۲

۳. اصول کافی، ج ۳، ص ۲۴۷

۴. از امام صادق درباره حق مؤمن بر مؤمن سؤال شد، آن
حضرت فرمود:

... أَيْسَرُ حَقٌّ مِنْهَا أَنْ تُحِبَ لَهُ مَا تُحِبُ لِنَفْسِكَ وَ تَكْرَهَ لَهُ مَا
تَكْرَهُ لِنَفْسِكَ...^۱

کمترین میزان حقوق برادرت بر تو آن است که آنچه را
برای خودت دوست می‌داری برای او نیز دوست بداری
و آنچه را برای خودت نمی‌پسندی، برای او نپسندی.

۱. بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۲۲۴.

* ۸. اهتمام به خیرات و میراث

تبیین

انجام دادن کارهای عام المنفعه چیزی است که در اسلام مطلوب است و مستحب است هر مسلمانی به اندازه توان مالی خود در جهت ساخت راهها، مدرسه‌ها، اطعام فقیران و یتیمان و غیره... کوشش نماید.

مستندات

الف - آیات

۱. وَأَنْقُضُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَ عَلَانِيةً وَ يَدْرُونَ بِالْحَسَنَةِ
السَّيِّئَةَ أَوْلَئِكَ أَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ. (رعد: ۲۲)

خردمدان کسانی‌اند... که از آنچه به آنها روزی داده‌ایم، در پنهان و آشکار، اتفاق می‌کنند و بدی را با نیکی از بین می‌برند، سرای آخرت خاص آنان است.

۲. وَمَلِئُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ أَبْغَاةَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَبَيَّنَ أَنَّهُمْ كَمَلُ جَنَّةٍ بِرْبُوَةٍ أَصَابَهَا وَإِلَّا فَآتَتْ أَكْلُهَا ضِعْفَيْنِ... .

(بقره: ۲۶۵)

مَثَلٌ كسانی که اموال خویش را برای طلب رضای خدا، از روی یقین و اعتقاد انفاق می‌کنند، همانند بوستانی است بر تپه‌ای، که بارانی تنده و به موقع، برآن بارد و دوچندان میوه دهد.

۳. لَئِنْ تَتَأْلُوا الْبَرُّ حَتَّىٰ تُتَقْوَىٰ مِمَّا تُحِبُّونَ... . (آل عمران: ۹۲)
هرگز به (مقام) نیکوکاری نخواهید رسید مگر از آنچه دوست می‌دارید انفاق کنید.

ب - روایات

۱. پیامبر اعظم ﷺ :

مَنْ مَشَىٰ فِي عَوْنٍ أَخِيهِ وَمَنْفَعَتِهِ فَلَهُ تَوَابُ الْمُجَاهِدِينَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ.^۱

کسی که برای کمک به برادر خود و سود رساندن به او قدمی بردارد، پاداش مجاهدان در راه خدارا دارد.

۲. امام صادق ع :

مَنْ سَعَىٰ فِي حَاجَةٍ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ طَلَبَ وَجْهَ اللَّهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ
الْأَلْفَ الْأَلْفَ حَسَنَةٍ يَعْفُرُ فِيهَا لِأَقْارِبِهِ وَجِيرَانِهِ وَإِخْوَانِهِ
وَمَعَارِفِهِ.^۲

۱. ثواب الاعمال، ص ۳۴۰.

۲. إرشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۴۷.

هر کس کوشش کند درباره حاجت برادر مسلمانش
برای رضای خدا، خدا هم یک هزار حسنی در نامه
عملش بنویسد. بهواسطه این عمل خود فامیل و نزدیکان
و همسایگان و برادران و دوستانش را هم بیامزد.

۳. همچنین می فرماید:

مَنْ أَعْانَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ اللَّهُفَانَ عِنْدَ جُهْدِهِ فَنَفَسَ كُرْمَبَةَ وَأَعَانَهُ
عَلَى نَجَاحِ حَاجَتِهِ كَبَّ اللَّهُ بِذَلِكَ اتَّسَعَنِ وَسَبْعِينَ رَحْمَةً
يُعَجِّلُ لَهُ مِنْهَا وَاحِدَةً يُصْلِحُ بِهَا أَمْرًا مَيِّشَتِهِ وَيَدْخُلُهُ إِحْدَى
وَسَبْعِينَ رَحْمَةً لِأَفْرَاعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَأَهْوَالِهِ.^۱

هر کس یاری کند برادر مؤمن افسرده خاطر
وبیچاره اش را وندوهش را برطرف نماید و کمک کند او
را برای برآوردن حاجتش خداوند بواسطه این عمل
هفتاد و دو رحمت در نامه عملش می نویسد یکی در
دنیا به او عطا می کند که امر زندگی خود را اصلاح کند
و هفتاد و یک رحمت را پس انداز می کند برای ترس
و هول روز قیامتش.

ج - رهنمودها

مقام معظم رهبری:

اگر کسی درآمدی کسب کرد، ولی حتی انفاق مستحب
نکرد، او پیش خدای متعال مؤاخذ است. ما نمی توانیم
بگوییم که انفاق واجberman را کردیم، مالیاتمان را دادیم،

خمس و زکاتمان را هم دادیم، از این پول نمی‌خواهیم
خرج کنیم؛ در حالی که می‌دانیم در جامعه فقر و کمبود
هست؛ نخیر، این آدم پیش خدای متعال سعادتمند
نیست؛ مرضی عند الله نیست.^۱

۱. بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی و مسؤولان کمیته امداد امام خمینی (ره)،
به مناسبت سالگرد تأسیس این نهاد، ۱۳۷۰/۱۲/۱۲.